

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 33/2010 vp

Hallituksen esitys laeiksi rikoslain 48 a luvun, pakkokeinolain ja eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 10 päivänä marraskuuta 2010 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi rikoslain 48 a luvun, pakkokeinolain ja eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta (HE 221/2010 vp).

Lakialoite

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä — lakialoitteen LA 69/2008 vp laiksi rikoslain 48 a luvun muuttamisesta (Pentti Tiusanen /vas ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 25 päivänä syyskuuta 2008.

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokunta on antanut asiasta lausunnon (MmVL 27/2010 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Lena Andersson, oikeusministeriö

- ylitarkastaja Jussi Laanikari, maa- ja metsätalousministeriö
- hallitusneuvos Satu Sundberg, ympäristöministeriö
- laamanni Juha Tervo, Kainuun käräjäoikeus
- ympäristörikosten avainsyyttäjä, kihlakunnansyyttäjä Marjo Ikäheimonen, Valtakunnansyyttäjänvirasto
- poliisitarkastaja Timo Ajaste, Poliisihallitus
- tutkimusjohtaja Vesa Ruusila, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos RKTL
- erätarkastaja Markus Aho, Metsähallitus
- luonnonsuojeluasiantuntija Tapani Veistola, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- toiminnanjohtaja Panu Hiidenmies, Suomen Metsästäjäliitto ry
- oikeustieteen lisensiaatti Juha Joona, Paliskuntain yhdistys
- professori Kimmo Nuotio.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- saamelaiskäräjät
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC.

HALLITUKSEN ESITYS JA LAKIALOITE

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan rikoslakiin lisättäväksi uusi säännös törkeästä metsästysrikoksesta. Tör-

keästä metsästysrikoksesta tuomittaisiin, jos metsästysrikos on tehty erityisen raa'alla tai julmalla tavalla, rikoksen kohteena olisi suuri määrä riistaeläimiä, rikoksella tavoitellaan huomattavasti

tavaa taloudellista hyötyä, rikos on erityisen suunnitelmallinen tai rikoksella tapetaan ahma, ilves, karhu, metsäpeura, sauko tai susi taikka vahingoitetaan sitä. Rikoksen tulisi olla myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Törkeästä metsästysrikoksesta ehdotetaan säädettäväksi seuraamukseksi vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta vankeutta.

Rikoslakiin ehdotetaan lisättäväksi myös uusi säännös törkeästä laittoman saaliin kätkemisestä. Törkeästä laittoman saaliin kätkemisestä tuomittaisiin, jos metsästysrikoksella saadun laittoman saaliin kätkemisessä rikoksen kohteena on suuri määrä riistaeläimiä, tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä, rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti tai rikoksen kohteena on ahma, ilves, karhu, metsäpeura, sauko tai susi ja rikos olisi myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Rikoksesta ehdotetaan säädettäväksi seuraamukseksi sakkoa tai enintään kolme vuotta vankeutta.

Laittoman saaliin kätkemisen enimmäisrangaistusta ehdotetaan nostettavaksi kuudesta kuukaudesta yhteen vuoteen vankeutta.

Törkeästä metsästysrikoksesta tuomittu olisi aina määrättävä metsästyskieltoon, jos ei ole erityisen painavia syitä jättää kieltoa määräämättä. Törkeän metsästysrikoksen johdosta määrättävä metsästyskielto olisi esityksen mukaan kestoletaan vähintään kolme ja enintään kymmenen vuotta. Metsästyskielto määrättäisiin syyttäjän vaatimuksesta.

Ympäristön suojelusta rikosoikeudellisin keinoin annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/99/EY velvoitteiden täyttämiseksi rikoslakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan törkeään metsästysrikokseen sovellettaisiin oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevia säännöksiä.

Pakkokeinolakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että televalvonta ja matkaviestimen sijaintitietojen hankkiminen olisi mahdollista myös

törkeää laittoman saaliin kätkemistä koskevassa esitutkinnassa. Mainitut pakkokeinot olisivat käytettävissä myös törkeän metsästysrikoksen esitutkinnassa rikoksesta ehdotettavan rangaistusasteikon nojalla.

Metsästyslakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että metsästysrikkomuksena rangaistaisiin muun kuin hirvieläimen pyyntilupaun tai metsästystä koskevaan poikkeuslupaun otetun määräyksen rikkominen. Lisäksi muun kuin hirvieläimen pyyntiluvan tai alueellisesta kiintiöstä annetun määräyksen nojalla tapahtuvaa metsästystä koskevan ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti olisi metsästysrikkomuksena rangaistavaa. Rikkomussäännöstä täsmennettäisiin myös siten, että metsäaurissaalista koskevan ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti olisi rangaistavaa.

Ehdotettujen törkeää metsästysrikosta ja törkeää laittoman saaliin kätkemistä koskevien säännösten säätämisen johdosta ehdotetaan eräiden erityislakeihin sisältyvien viittaussäännösten muuttamista.

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian niiden hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen vuoden 2011 aikana.

Lakialoite

Lakialoitteessa LA 69/2008 vp ehdotetaan rikoslain 48 a lukuun lisättäväksi uusi 1 a § törkeästä metsästysrikoksesta. Aloitteen mukaan, jos metsästysrikoksessa tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä, rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti tai rikoksentekijä toimii sellaisen rikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen ryhmän jäsenenä ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava törkeästä metsästysrikoksesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Metsästysrikossäännökset uudistettiin osana rikoslain kokonaisuudistusta vuonna 2002. Metsästysrikos säädetään rangaistavaksi rikoslain 48 a luvussa luonnonvararikoksista ja rikkomustasoiset teot metsästyslaissa (615/1993). Selvityksen mukaan poliisin tietoon tulleiden metsästysrikosten ja -rikkomusten määrät eivät ole viime vuosina merkittävästi lisääntyneet. Toisaalta metsästysrikoksista tulee viranomaisarvion mukaan vain osa poliisin tietoon. Valvon- nassa on havaittu metsästysrikosten raaistumista ja suunnitelmallisuuden lisääntymistä sekä rikosten kohdistumista Euroopan unionin tärkeinä pitämiin riistaeläimiin. Metsästysrikosten tutkinta laajoilla asumattomilla alueilla on myös vaativaa.

Lakiin nyt ehdotetuilla muutoksilla pyritään korjaamaan edellä mainittuja epäkohtia. Aikaisempaa törkeämpien metsästysrikoksen tekotapojen ennalta estäminen ja huomioon ottaminen lainsäädännöllisin keinoin on tärkeää sekä riistanhoidollisesti, luonnonsuojellisesti että metsästyslaissa mainittujen laillisen metsästyksen periaatteiden korostamiseksi. Saaliin kätkemiseen ja hyödyntämiseen liittyvä toiminta on puolestaan osa harmaata taloutta, joka ylläpitää laitonta metsästystä. Laittoman saaliin kaupallisen hyödyntämisen ennalta estäminen on osa taloudellisen rikollisuuden torjuntaa.

Lakivaliokunta korostaa, että esitetyillä lainmuutoksilla ei pyritä vaikuttamaan lailliseen metsästyksen, luontaiselinkeinojen harjoittamiseen, maatalouteen taikka petokantojen säätelyyn yleisen järjestyksen tai turvallisuuden kannalta. Esityksellä ei myöskään ole tarkoitus muuttaa pyyntilupalainsäädäntöä, lupakäytäntöä eikä harjoitettua suurpetopoliitiikkaa, eikä sillä muuteta poronhoitoaluetta koskevia erityissäännöksiä metsästyslaissa.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnosta ilmenee, että viime vuosina on toteutettu erityistoimia, joilla on pyritty lisäämään paikallisväestön sietokykyä suurpetoja kohtaan. Suurpetoja koskevien poikkeuslupien myöntäminen on siir-

retty riistanhoitopiireille lähemmäs kansalaisia. Päätöksenteon siirtyminen aluetasolle on lähtökohtana myös eduskunnan marraskuussa 2010 hyväksymässä riistahallintouudistuksessa. Joulukuun 2009 alussa tuli voimaan uusi riistavahinkolaki, jolla on parannettu korvausjärjestelmän kattavuutta. Lakivaliokunta pitää tärkeänä, että toimia riistaeläinten suojelutavoitteiden, kansalaisten turvaamisen ja laillisen elinkeinonharjoittamisen edellytysten yhteensovittamiseksi jatketaan ja tehostetaan.

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Lakivaliokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja vähäisin muutosehdotuksin.

Yksityiskohtaiset perustelut**1. Laki rikoslain 48 a luvun muuttamisesta**

1 §. Metsästysrikos. (Uusi). Eduskunta on 25.1.2011 hyväksynyt lain riistahallintolaiksi, jonka yhteydessä on muutettu metsästyslain lupajärjestelmää niin, että metsästyslain 10 §:n varaan rakentuvista pyyntiluvusta eriytetään eri lupatyypit (HE 237/2010 vp — MmVM 23/2010 vp). Hirvieläimen pyyntiluvusta säädetään erikseen, ja se myönnetään nykyisen 10 §:n sijasta metsästyslain 26 §:n nojalla. Nykyinen 10 § koskee jatkossa muiden kuin hirvieläinten pyyntilupaa ja alueellisia kiintiöitä. Rauhoituksesta poikkeamisesta eli poikkeusluvusta säädetään metsästyslain 41 §:ssä. Lupien myöntämisedellytykset säilyvät ennallaan.

Edellä mainitusta lupajärjestelmän uudistamisesta seuraa, että hallituksen esitykseen sisällyttömään rikoslain 48 a luvun 1 §:ään metsästysrikoksesta on tarpeen tehdä terminologinen täsmennys. Pykälän 2 kohdassa olisi pyyntiluvan rikkomisen sijasta säädettävä kaikkien metsästyslaissa säädettävien lupatyyppeiden rikkomis-

sesta. Mainittu tarkistus on tarkoituksenmukaista tehdä tämän esityksen yhteydessä.

1 a §. Törkeä metsästysrikos. Rikoslain 48 a lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 1 a §, jossa säädetään metsästysrikoksen törkeästä tekemuodosta. Pykälän mukaan, jos metsästysrikoksessa 1) rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla, 2) rikoksen kohteena on suuri määrä riistaeläimiä, 3) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä, 4) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti tai 5) tapetaan ahma, ilves, karhu, metsäpeura, sauikko tai susi taikka vahingoitetaan sitä ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava törkeästä metsästysrikoksesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Rikoslaissa on useissa rikoslajeissa porrastettu teot niiden törkeyden mukaan kolmeen asteeseen: lievään, perusmuotoiseen ja törkeään tekemuotoon. Lakivaliokunta pitää perusteltuna, että rikoslaissa eriytetään myös metsästysrikoksissa erityisen törkeät tekotavat nykyistä selkeämmin omaksi tekemuodokseen. Törkeään metsästysrikokseen esitetty rangaistusasteikko — vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta vankeutta — vastaa rikoslaissa vakiintunutta rangaistusasteikkoa teosta, jonka perus tekemuodosta on enimmäisrangaistuksena säädetty kaksi vuotta vankeutta. Törkeän tekemuodon säätämällä korostetaan laittoman metsästyksen vakavimpien tekojen moitittavuutta ja haitallisuutta sekä ohjataan oikeuskäytäntöä mittaamaan tekojen moitittavuuteen nähden oikeasuhteisia rangaistuksia.

Se, milloin rikoksen kohteena on pykälän 2 kohdassa tarkoitettu suuri määrä riistaeläimiä, arvioidaan tapauskohtaisesti, ja se riippuu myös kysymyksessä olevasta eläinlajista. Kuten pykälän perusteluistakin (s. 22/II) ilmenee, suuri määrä arvioidaan eri tavoin eri eläinlajien osalta siitä riippuen, metsästetäänkö sitä tyypillisesti suuria määriä vai yksittäisiä yksilöitä. Pykälän 2 kohdassa ei siten tule arvioitavaksi kyseisen eläinlajin kannan uhanalaisuus. Kohta on tarkoitettu arvioitavaksi samoin kuin rikoslain 17 lu-

vun 14 a §:ssä säädetyn törkeän eläinsuojelurikoksen (LaVM 18/2010 vp — HE 97/2010 vp) vastaava kvalifiointiperuste. Ei ole kuitenkaan poissuljettua, että kannan elinvoimaisuus voisi tulla tämän perusteen soveltamisen ohella arvioitavaksi törkeän teon kokonaisarvion kautta yhtenä seikkana muiden joukossa, joka tekisi teon kokonaisuutena törkeäksi.

Pykälän 4 kohdan mukaan teko voidaan arvioida törkeäksi metsästysrikokseksi, jos rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti. Esityksen perusteluissa (s. 23) on mainittu yhtenä esimerkkinä rikoksen erityisestä suunnitelmallisuudesta tutkintaa varten seurantalaitteella pannoitetun eläimen laitton järjestelmällinen seuranta metsästystarkoituksessa. Lakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että erävalvonnassa on havaittu laillisten ja laittomien teknisten apuneuvojen (esim. riistakamera, valonvahvistinlaite aseiden kiikarissa, lämpöhakulaitteet) käytön lisääntyneen metsästysrikoksia tehtäessä.

Esityksen perustelujen mukaan erityistä suunnitelmallisuutta voi osoittaa myös esimerkiksi usean rikoksentekijän yhteistoiminta, esimerkiksi järjestäytyminen tappopartioksi. Käytännössä suunnitelmallisiin tekoihin osallistuvat henkilöt usein toimivat metsästysrikosten tekemistä varten ryhmittyneenä joukkona tai muuten kiinteässä yhteistyössä keskenään. Metsästyksen osallistuvat henkilöt saattavat olla erityisesti valittuja tai palkattuja tähän tehtävään esimerkiksi paikallistuntemuksensa tai muiden taitojensa vuoksi, kun taas saaliin jakelun suorittavat toiset henkilöt. Pelkkä usean henkilön toimiminen yhteistuumin ei kuitenkaan osoittaisi erityistä suunnitelmallisuutta, jollei toimintaan liity etukäteissuunnitelmaa.

Hallituksen esityksen käsittelyyn yhdistetyssä lakialoitteessa LA 69/2008 vp ehdotetaan säädettäväksi törkeän metsästysrikoksen itsenäiseksi soveltamisperusteeksi rikoksentekijän toimiminen metsästysrikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen ryhmän jäsenenä. Vastaavaa perustetta käytetään rikoslain 50 luvun 2 §:ssä törkeän huumausainerikoksen soveltamisperusteena. Selvityksen mukaan metsästysrikollisuudessa ei lisääntyneestä

ammattimaisuudesta ja suunnitelmallisuudesta huolimatta esiinny huumausainerikollisjärjestöihin verrattavissa olevia organisoituneita kansainvälisiä rikollisryhmiä. Lakivaliokunta toteaa, että järjestäytyneenä ryhmänä toimiminen voidaan ottaa huomioon esityksen perustelujen mukaisesti osoituksena erityisestä suunnitelmallisuudesta, ja katsoo, että hallituksen esityksessä omaksuttu sääntelyratkaisu on metsästysrikollisuuden erityispiirteet huomioon ottaen perustellumpi kuin lakialoitteessa ehdotettu.

Suomi on EU:n jäsenvaltiona sitoutunut eräiden riistaeläinlajien suojelutavoitteisiin ja -velvoitteisiin, jotka on asetettu neuvoston direktiivissä 92/43/ETY luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta, jäljempänä luontodirektiivi. Tämän vuoksi ehdotetaan pykälän 5 kohdassa, että metsästysrikos voidaan arvioida törkeäksi, jos rikoksessa tapetaan ahma, ilves, karhu, metsäpeura, saukko tai susi taikka vahingoitetaan sitä. Lisäksi edellytyksenä on, kuten muissakin pykälän soveltamisperusteissa, että teko on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Susi poronhoitoalueen ulkopuolella, ilves, karhu sekä saukko kuuluvat luontodirektiivin liitteessä IV (a) mainittuihin tiukkaa suojelua edellyttäviin lajeihin. Poronhoitoalueella susi kuuluu direktiivin liitteeseen V, joka mahdollistaa lähtökohtaisesti kansallisen päätöksenteon lajin metsästämisestä. Lainkohtaan on lisäksi sisällytetty luontodirektiivin liitteestä II (lajit, joille on osoitettava erityisten suojelutoimien alueita) sellaiset eläinlajit, jotka kansallisesti on arvioitu erityisen uhanalaisiksi. Tällä perusteella luettelossa on mainittu ahma ja metsäpeura. Ahma on Suomen uhanalaisin suurpetolaji ja hidas lisääntymään. Metsäpeura puolestaan esiintyy EU:n alueella ainoastaan Suomessa. Eläinlajien luuttelemista lakitekstissä voidaan pitää laillisuusperiaatteen vuoksi perusteltuna.

Maa- ja metsätalousvaliokunta on lausunnossaan (MmVL 27/2010 vp) ehdottanut pykälän 5 kohdan muuttamista siten, että siinä mainittujen eläinten tappaminen tai vahingoittaminen muodostaisi törkeän metsästysrikoksen ainoastaan silloin, kun se on tehty käyttäen met-

sästyslaissa kiellettyä pyyntivälinettä tai -menetelmää taikka rikkoen metsästyslaissa säädettyä moottorikäyttöisen kulkuneuvon käytön rajoitusta tai toimien muutoin häikäilemättömällä tavalla.

Lakivaliokunta toteaa, että maa- ja metsätalousvaliokunnan ehdottama muotoilu tarkoittaisi sitä, että törkeän tekemuodon soveltaminen edellyttäisi 5 kohdassa mainitun eläinlajin tappamista tai vahingoittamista sekä ilman lupaa että lisäksi laitonta pyyntimenetelmää käyttäen. Tappaminen tai vahingoittaminen laillisella pyyntitavalla, esimerkiksi ampumalla, ei sen sijaan lähtökohtaisesti tulisi rangaistavaksi törkeänä metsästysrikoksena. Ampumalla tapahtuva teko tulisi arvioitavaksi törkeäksi vain, jos se tapahtuisi moottorikäyttöisestä ajoneuvosta käsin vastoin metsästyslain säännöksiä taikka jos ampumisessa käytettäisiin vääränlaista asetta tai laittomia hauleja taikka jos ampuminen tapahtuisi muutoin häikäilemättömällä tavalla. Törkeänä ei voitaisi myöskään pitää ilveksen tai saukon metsästämistä metsästysasetuksen (666/1993) 11 §:n sallimalla elävänä pyytävällä loukulla.

Kvalifiointiperusteena ei maa- ja metsätalousvaliokunnan ehdottamassa säännöksessä olisi siten enää yksinomaan laissa mainittujen eläinlajien suojeluarvo ja -tarve, vaan myös niiden tappamisen tekotapa. Lakivaliokunta toteaa, että hallituksen esityksen lähtökohtana on kuitenkin suojella kyseisiä eläinlajeja niiden suojeluarvon ja -tarpeen vuoksi. Eläinlajin suojelun kannalta ei ole merkitystä sillä, millä tavalla tai menetelmällä eläin laittomasti tapetaan. Myös ampumalla toteutettu ilman lupaa tapahtuva tappaminen vähentää kantaa tavalla, joka voi vaarantaa lajin olemassaolon Suomessa. Näistä syistä ei ole perusteltua sulkea laillisella pyyntimenetelmällä tapahtuvaa laitonta tappamista säännöksen soveltamisen ulkopuolelle. Lakivaliokunnan käsityksen mukaan säännöksen soveltamisala muodostuisi hyvin suppeaksi ja mahdollisesti riittämättömäksi mainittujen eläinlajien luontodirektiivin mukaisen ns. tiukan suojelujärjestelmän voimaan saattamisen kannalta.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mukaan ehdotetuilla lisäedellytyksillä pyritään estämään se, ettei törkeää tekemuotoa sovellettaisi tulkinanvaraisissa pakkotilatapauksissa tai pakkotilaa lähentelevissä tapauksissa. Lakivaliokunta katsoo, että laittomassa metsästyksessä eniten käytetyn tekotavan eli ampumisen sulkeminen tästä syystä törkeän metsästysrikoksen soveltamisalan ulkopuolelle ei kuitenkaan ole onnistunut ratkaisu. Tällaisten tilanteiden sääntely rikoksen tunnusmerkistön kautta on vastoin rikoslain kokonaisuusdistuksessa omaksuttuja periaatteita. Pakkotilan ja sitä lähellä olevien tilanteiden sääntely tapahtuu vakiintuneesti rikoslain yleisen osan säännöksiin pakkotilasta ja tekijän erehdyksestä. Mainitut säännökset soveltuvat metsästysrikoksin, kuten kaikkiin muihinkin rikoksiin.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan ehdottamat tappamisen tapaa koskevat lisäedellytykset voivat lisäksi olla päällekkäisiä pykälän 1 kohdan ja mahdollisesti myös 2 ja 4 kohdan perusteen kanssa. Ehdotuksella on mahdollisesti tarkoitettu kattaa oikeuskäytännössä esiintyneet tapaukset suurpedon yliajamisesta ja hallituksen esityksen perusteluissa mainituista muista laittomista pyyntimenetelmistä. Näissä tilanteissa kuitenkin myös 5 kohdassa mainittujen eläinlajien osalta voi tulla sovellettavaksi ehdotettu 1 kohta raa'asta ja julmasta tekotavasta tai häikäilemättömyyden osalta myös 4 kohta. Ongelmana on myös se, että toiminnan häikäilemättömyyttä voi olla metsästysrikosten osalta vaikeaa täsmentää. Lisäksi ainakin esimerkeinä mainittuihin tilanteisiin voisi yhtä hyvin tulla sovellettavaksi pykälän 1 kohdan edellytys toiminnan raakuudesta tai julmuudesta. Laitonta tekotapaa tai teon häikäilemättömyyttä ei siten ole tässäkään valossa tarpeen säätää lisäedellytykseksi 5 kohtaan.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mukaan sen ehdottamat rajaukset eivät sanottavasti haittaisi pykälässä mainittujen eläinten luvattoman metsästyksen tutkintaa. Lakivaliokunta kuitenkin toteaa, että jos kohdassa mainittu suojeltu eläinyksilö löydetään luonnosta tapettuna, hallituksen esityksessä törkeän metsästysrikoksen

yhteyteen ehdotetut uudet tutkintamenetelmät — televalvonta ja matkaviestimien sijaintitiedon hankinta — olisivat rikoksen esitutkinnassa mahdollisia vain, jos myös törkeään tekemuotoon ehdotetut lisäedellytykset olisivat käsiteltävillä. Jos eläin on tapettu ampumalla, mikä on yleisin tekotapa, pakkokeinot tulisivat käytettäväksi hyvin harvoin. Käytännössä maa- ja metsätalousvaliokunnan ehdottamat lisäedellytykset rajoittaisivat siten merkittävästi uusien tutkintamenetelmien käyttöä mainittuihin eläimiin kohdistuvien metsästysrikosten tutkinnassa. Tämä olisi ristiriidassa rikostutkinnan tehostamista koskevien esityksen tavoitteiden kanssa.

Edellä todetuista syistä lakivaliokunta ei pidä perusteltuna pykäläehdotuksen muuttamista maa- ja metsätalousvaliokunnan ehdottamalla tavalla. Lakivaliokunta toteaa, että yksittäistapauksessa vallinneet olosuhteet voidaan ottaa huomioon soveltamalla rikoslain 4 luvun vastuuvapausperusteita, kuten pakkotilaa ja tekijän erehdyksestä, koskevia säännöksiä taikka törkeän metsästysrikoksen soveltamisen edellyttämän teon kokonaisarvion kautta.

Pakkotilaa koskevat säännökset voivat tulla sovellettaviksi, jos kyse on välittömän ja pakottavan vaaran torjumiseksi tarpeellisesta teosta tilanteessa, jossa vastakkain on kaksi oikeudellisesti suojattua etua, joista toinen uhrataan toisen suojelemiseksi. Teko on pakkotilatekona sallittu, jos teko kokonaisuutena arvioiden on puolustettava, kun otetaan huomioon pelastettavan edun ja teolla aiheutetun vahingon ja haitan laatu ja suuruus, vaaran alkuperä sekä muut olosuhteet.

Pakkotilateon tulee aina olla viimekätinen keino pakottavan vaaran torjumiseksi. Jos tekoa ei voida pitää sallittuna, tekijä on kuitenkin rikoslain mukaan rangaistusvastuusta vapaa, jos tekijältä ei kohtuudella olisi voinut vaatia muunlaista suhtautumista, kun otetaan huomioon pelastettavan edun tärkeys, tilanteen yllätyksellisyys ja pakottavuus ja muut seikat.

Käytännössä saattaa esiintyä myös tilanteita, jotka eivät täytä pakkotilan edellytyksiä mutta ovat sitä lähellä. Nämä tilanteet on mahdollista ottaa huomioon teon kokonaisarvion kautta seik-

kana, joka voi johtaa perustekomuotoisen metsästysrikoksen soveltamiseen törkeän tekemuodon sijasta. Lisäksi rikoslain 6 luvun 8 § mahdollistaa laissa säädetyn rangaistusasteikon alittamisen tilanteissa, jotka läheisesti muistuttavat vastuuvapausperusteiden soveltamiseen johtavia olosuhteita. Lain esitöiden mukaan mitaamisarviossa kiinnitetään tällöin huomiota muun muassa pelastettavan edun subjektiiviseen merkitykseen tekijälle. Myös tekotilanteeseen liittyvillä ulkoisilla seikoilla, kuten järkevään punnintaan käytettävissä olevan ajan puutteella, on merkitystä (HE 44/2002 vp, s. 197).

Lakivaliokunta pitää nykyisiä säännöksiä pakkotilasta ja sitä lähellä olevien tilanteiden rangaistuksen lieventämisestä kattavina ja riittävinä sääntelemään myös metsästysrikosten yhteydessä tapahtuvia tilanteita. Valiokunta tähdentää, ettei törkeän tekemuodon säätäminen myöskään muuta pakkotilasta koskevia säännöksiä tai niiden tulkintaa oikeuskäytännössä.

Laillisen metsästyksen yhteydessä saatetaan syyllistyä inhimillisiin virheisiin. Törkeään metsästysrikokseen, kuten kaikkiin rikoksiin, sovelletaan rikoslain 4 luvun säännöksiä rikoksen tekijän erehdyksestä, joka laissa mainituin edellytyksin voi johtaa vapauttavaan tuomioon tahallista rikoksesta. Erehdys voi myös lieventää vastuuta, jos kyse on erehtymisestä törkeän teon soveltamisedellytyksestä. Jos tapaukseen eivät soveltuisi rikoslain erehdyistä koskevat säännökset, erehdyistä lähellä olevat tilanteet on mahdollista ottaa huomioon teon kokonaisarvion kautta niin, että törkeän tekemuodon sijasta sovelletaan perustekomuotoa. Lakivaliokunta katsoo, että erehdyistä koskevat tilanteet on säännelty rikoslaissa kattavasti ja ne on otettu huomioon esityksessä. Valiokunta pitää säännöksiä riittävinä estämään kohtuuttoman seuraamuksen määrääminen erehdystilanteissa.

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia metsästyslain ja rikoslain menettämisseuraamuksia koskeviin säännöksiin. Jos rikosten seuraamusten kokonaisuus yksittäistapauksessa muodostuisi kohtuuttomaksi tai johtaisi poikkeuksellisen haitalliseen lopputulokseen, tuomioistuimen on

otettava tämä rangaistusta mitatessaan huomioon rikoslain 6 luvun 7 §:n 1 kohdan nojalla.

6 §. Metsästyskielto. Pykälään esitetään lisättäväksi säännös metsästyskiellon määräämisestä silloin, kun tekijä tuomitaan törkeästä metsästysrikoksesta. Kiellon määrääminen on törkeän metsästysrikoksen seuraamuksena selkeä pääsääntö. Tuomioistuimille on kuitenkin syytä varata mahdollisuus jättää kielto määräämättä erityisten painavien syiden perusteella elävän elämän erilaisten tilanteiden ennakoimattomuuden vuoksi. Lakivaliokunta katsoo, että tuomioistuimille ehdotettu harkintamahdollisuus jättää kielto poikkeuksellisesti määräämättä on riittävä otamaan huomioon mahdolliset kohtuuttomat yksittäiset tilanteet. Vastaavanlainen säännös sisältyy myös eduskunnan vastikään hyväksymään rikoslain 17 luvun 23 §:ään eläintenpitokiellosta (EV 170/2010 vp — HE 97/2010 vp).

3. Laki metsästyslain muuttamisesta

74 §. Metsästysrikkomus. Metsästyslain 74 §:n 1 momenttia on muutettu 25.1.2011 hyväksytyn riistahallintolain säätämisen yhteydessä (HE 237/2010 vp — MmVM 23/2010 vp). Nyt käsillä oleva pykäläehdotus on sovitettava yhteen mainitun lainmuutoksen kanssa. Lisäksi lain johtolausetta on tästä syystä tarkistettava.

Edellä mainitussa lakiuudistuksessa on muutettu metsästyslain lupajärjestelmää edellä 1. lakiehdotuksen yhteydessä kuvatulla tavalla. Lupajärjestelmän uudistamisesta seuraa, että käsillä olevan 74 §:n 2 momenttiin on tarpeen tehdä terminologian ja pykäläjärjestyksen muutoksien aiheuttamat korjaukset lakiehdotukseen sisältyvää säännöstä asiallisesti muuttamatta.

Lakialoite

Koska lakivaliokunta ehdottaa, että rikoslain 48 a luvun 1 a § törkeästä metsästysrikoksesta hyväksytään hallituksen esityksen mukaisessa muodossa, valiokunta ehdottaa, että lakialoite hylätään.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa,

että 2., 4. ja 5. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina,

että 1. ja 3. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset) ja

että lakialoite LA 69/2008 vp hylätään.

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

rikoslain 48 a luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 48 a luvun 1 §:n 2 kohta, 4 §:n 1 momentti ja 6 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 2 kohta, 4 §:n 1 momentti ja 6 §:n 1 momentti laissa 515/2002 ja 6 §:n 2 momentti laissa 515/2003, sekä

lisätään 48 a lukuun uusi 1 a, 4 a ja 6 a § seuraavasti:

48 a luku

Luonnonvararikoksista

1 § (Uusi)

Metsästysrikos

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta oikeudettomasti

2) metsästää vastoin metsästyslain tai sen nojalla annettua riistaeläimen rauhoitusta tai metsästyskieltoa tai -rajoitusta tai kiintiötä kos-

kevaa säännöstä tai määräystä taikka ilman pyyntilupaa, *hirvieläimen pyyntilupaa tai poikkeuslupaa* tai

on tuomittava *metsästysrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

1 a, 4, 4 a, 6 ja 6 a §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

3.

Laki

metsästyslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan metsästyslain (615/1993) 72 §, 74 § sekä 76 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat,
72 ja 76 §:n 2 momentti laissa 516/2002 ja 74 § laeissa 516/2002 ja / , seuraavasti:

72 §
(Kuten HE)

74 §

Metsästysrikkomus

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta met-
sästää

(1 kohta kuten HE)

2) 37 §:n 1 ja 3 momentissa tarkoitettuna rau-
hoitusaikana tai ilman 10, 26, 41 tai 49 a §:ssä
tai 52 §:n 3 momentissa tarkoitettua lupaa taik-
ka rikkoen 10 §:n tai 41 a §:n 4 momentin nojal-
la säädettyä alueellista kiintiötä,

on tuomittava, jollei teko ole rikoslain 48 a
luvun 1 tai 1 a §:n nojalla rangaistava tai siitä

muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta,
metsästysrikkomuksesta sakkoon.

Metsästysrikkomuksesta tuomitaan myös se,
joka tahallaan tai huolimattomuudesta

(1—6 kohta kuten HE)

7) menettelee vastoin 10 §:n 1 momentin tai
41 §:n 3 momentin taikka 41 a §:n 4 momentin
nojalla annetun asetuksen (*poist.*) pyyntilupaa
tai *poikkeuslupaa taikka* alueellista kiintiötä
koskevassa säännöksessä säädettyä ilmoitusvel-
vollisuutta tai asetuksen nojalla *pyynti- tai poik-*
*keuslupa*an otettua määräystä (*poist.*),

(8—13 kohta kuten HE)

76 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Helsingissä 28 päivänä tammikuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Janina Andersson /vihr
vpj. Anna-Maja Henriksson /r
jäs. Esko Ahonen /kesk
Oiva Kaltiokumpu /kesk
Ilkka Kantola /sd
Sampsa Kataja /kok

Krista Kiuru /sd
Jari Larikka /kok
Outi Mäkelä /kok
Raimo Piirainen /sd
Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
Tero Rönni /sd

LaVM 33/2010 vp — HE 221/2010 vp

Mauri Salo /kesk
Kari Uotila /vas

Mirja Vehkaperä /kesk
Lasse Virén /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne.